

Nr 186.

Av herr **Lindhagen**, om en effektiv rättsordning för förbättring av ofullständiga jordbruk och förekommande av sådana jordbruk m. m.

Förbättring av ofullständiga jordbruk är också en huvudpunkt i jordprogrammet. Den upptogs av norrlandskommittén och har sedan hållits kvar på dagordningarna.

Genom 1896 års ägostyckningslag infördes för vissa fall fri ägostyckning. Vad som i själva verket mest drev lagen igenom voro de intressen eller förhoppningar man hade om dess verkningar i de norra skogsbygderna att kunna skilja hela skogsmarken från inägojorden och på så sätt överföra den förra till sågverksbolagen. På detta sätt uppstod i följd av lagen åtskilliga ofullständiga jordbruk, vilket missförhållande längre fram gav upphov till den norrländska ägostyckningslagen.

Norrlandskommittén kunde nämligen ej undgå att fästa uppmärksamhet på dessa ofullständiga jordbruk. Majoriteten av majoriteten trodde emellertid, att omsorgen om förbättring av dessa ofullständiga jordbruk kunde lämpligen ställas på framtiden. Reservanter förordade åter omedelbart ingripande och upptogo därför i sitt lagförslag om bildandet av nya jordbruk och frigörandet av arrendejordbruk även möjligheter för tillägg av erforderligt tillbehör till ifrågavarande nödlidande jordbruk, allt med stöd ytterst av en expropriationslagstiftning.

Detta program vidgades sedan med åren att omfatta alla ofullständiga jordbruk i landet oavsett sättet för deras uppkomst. En sådan formulering av programmet framfördes av jordkommissionen i dess förslag (Band VI).

Det har mött svårigheter att fästa uppmärksamheten på förevarande angelägenhet. Ännu så sent som år 1925 avböjde riksdagen en skrivelse i ämnet, ehuru riksdagen beslöt att gå till kungs i fråga om bildandet av nya jordbruk och frilösning av arrendejordbruk. Nu synes frågan plötsligt fått vind i seglen. Kolonisationssakkunniga, som enligt sin instruktion även befattat sig med denna sak, framhöllo, att en myckenhet jordbrukslägenheter vore i trängande behov av förbättring och utveckling. I 1928 års egnahemsproposition heter det, att »tilläggskolonisationens» befrämjande från så gott som alla håll tillvunnit sig starkt gillande och departementschefen förklarade, att den vore en angelägenhet av mycket stor vikt.

Att utvidga ofullständiga jordbruk med ägor, tagna från de fastigheter, från vilka dessa jordbruk utstyckats, ställer sig naturligtast. I all synnerhet

står saken så i Norrland, där stamfastighetens skogsmarker varit ursprungligen donerade av kronan just till jordbruket. Större invändningar komma att möta, när det gäller att komplettera ofullständiga jordbruk med mark, utbruten ur en närbelägen främmande fastighet.

Det som sagt nyligen upplammande intresset har dock ej förmått avkasta någon effektiv åtgärd i någotdera fallet. Även denna sak har överlämnats till hushållningssällskapen att ordnas slumpvis på välgörenhetens väg utan något klargörande idéprogram eller något maktmedel, varmed ett resultat framtvingas. Saken kan uppenbarligen ej ordnas annat än genom en effektiv rättsordning, såsom framhållits såsom förutsättning för bildandet av nya jordbruk och frilösning av arrendejordbruk.

Med detta sammanhänger emellertid ett annat särdeles aktuellt äventyr. Om egnahemsrörelsen har under långliga tider med rätta sagts, att medan man med möda och dryga kostnader söker konstlat skapa nya egnahem, så förstöres samtidigt i landet en myckenhet sådana hem, lydande under större egendomar. De nedläggas helt enkelt eller ock införlivas åkerjorden med huvudgården.

På liknande sätt förfäres i detta fall. Medan man ännu knappast kommit ur fläcken med komplettering av ofullständiga jordbruk, kan det befaras, att samtidigt i landet skapas en mängd sådana jordbruk. Det var stor svårighet att vid utstyckningar även under tiden för norrländska ägostyckningslagens giltighet kunna utöva någon kontroll. Det mesta berodde på jordägaren och lantmätnarna. Landshövding Widén fick föra en kamp mot lantmäterikårens ägostyckningsmetoder i Jämtlands län. Man hör ofta i bygderna uttalas, att utbrytning av små jordbruk skett så knapphändigt som möjligt utan utvecklingsmöjligheter och ofta med tilldelning av dålig eller mindervärdig mark till husbehovsskog.

Den nya lagen om delning av jord på landet är ägnad att ingiva ännu större farhågor än den norrländska ägostyckningslagen. Den innehåller svagare bestämmelser än den förra. Länsstyrelsens kontroll är borttagen. Godemän behöva ej närvara vid förrättningen. Jordägaren och lantmätaren äro allena rådgivande.

En norrländsk ledamot av riksdagen berättade häromåret under en utskottsbehandling, att i hans hemort en utstyckning skett på det sättet, att husbehovsskogen lagts en halv mil från gården samt väsentligen bestått till hälften av ett kallt berg och till hälften av en myr. Kommunalnämnden hade enhälligt avstyrkt fastställelse, men länsstyrelsen godkände ändå ägostyckningen. När jag i somras höll föredrag i Sveg i Härjedalen, meddelades mig, att vid jordbrukets utbrytande i orten husbehovsskogen ofta lagts på inemot tre mils avstånd från gården, och erhöi jag en specificerad förteckning på ägostyckningar, som skulle verkställts på det sättet. Under ett föredrag en senare dag i Lillherrdal omnämnde jag i förbigående detta uppgivna förhållande. Efter föredraget sade mig närvarande lantmän, att

på den orten kunde avståndet vara ända till fyra mil. De ansågo, att ett så beläget husbehovsområde vore alldeles värdelöst för jordbruket.

Det är verkligen icke värt att numera förundra sig över någonting. Allt kan tydligen äga rum. Kommande generationer få tydligen full sysselsättning med att förbättra ofullständiga jordbruk.

Det hemställas,

att riksdagen beträffande förbättring av ofullständiga jordbruk samt förekommande av sådana jordbruk ville hos Kungl. Maj:t begära

1) förslag till ändamålets vinnande genom en effektiv rättsordning, tryggad genom lag, ledd av samhället och stödd av expropriationsrätt;

2) låta verkställa en, såvitt möjligt, oväldig undersökning, i vad mån nya ofullständiga eller alldeles missbildade jordbruk utstyckas under sken av laga för rättning.

Stockholm den 21 januari 1929.

Carl Lindhagen.

